Демченко О. Інтерактивні методи в підготовці майбутніх вихователів обдарованих дітей у контексті євроінтеграційних вимог до підвищення якості вищої освіти / О.Демченко // Імплементація європейських стандартів в українські освітні дослідження :збірник матеріалів ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції Української асоціації дослідників освіти (21 червня 2019 р.) / за ред. С.Щудло, О.Заболотної, Л.Загоруйко. - Київ-Дрогобич : ТзОВ "Трек-ЛТД". – С.45-49.

Олена Демченко

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИМОГ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Показано необхідність набуття фахівцями психолого-педагогічного профілю спеціальної компетентності для роботи із здібними й талановитими дітьми. Проаналізовано зарубіжний досвід щодо отримання майбутніми педагогами відповідної освіти для організації такого напряму професійно-педагогічної діяльності. Окреслено перспективи його впровадження у вітчизняній системі вищої педагогічної освіти. Показано значення включення здобувачів вищої освіти в квазіпрофесійну діяльність у контексті їх підготовки до роботи з обдарованими дітьми. На основі узагальнення досвіду роботи висвітлено методичні особливості організації ділових ігор у процесі підготовки майбутніх педагогів до роботи з обдарованими дітьми.

Ключові слова: обдарованість, творчість, обдаровані діти, підготовка педагогів до розвитку обдарованості дітей.

Елена Демченко

ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ОДАРЕННЫХ ДЕТЕЙ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ТРЕБОВАНИЙ К ПОВЫШЕНИЮ КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. Показана необходимость приобретения специалистами психолого-педагогического профиля специальной компетентности для работы с способными и талантливыми детьми. Проанализирован зарубежный опыт получения будущими педагогами соответствующего образования для организации такого направления профессионально-педагогической деятельности. Определены перспективы его внедрения в отечественной системе высшего педагогического образования. Показано значение включения соискателей высшего образования в квазипрофессиональной деятельность в контексте их подготовки к работе с одаренными детьми. На основе обобщения опыта работы освещены методические особенности организации деловых игр в процессе подготовки будущих педагогов к работе с одаренными детьми.

Ключевые слова: одаренность, творчество, одаренные дети, подготовка педагогов к развитию одаренности детей.

Olena Demchenko

INTERACTIVE METHODS FOR PREPARING FUTURE CHILDREN OF ENTREPRENEURED CHILDREN IN THE CONTEXT OF EURO-INTEGRATED REQUIREMENTS TO INCREASE QUALITY OF HIGHER EDUCATION

Annotation: The necessity of acquiring special competence of psychological and pedagogical profile for working with able and talented children is shown. The foreign experience in obtaining future educators of the corresponding education for the organization of such a direction of professional and pedagogical activity is analyzed. The prospects of its introduction in the national system of higher pedagogical education are outlined. The value of inclusion of higher education applicants in quasi-professional is shown activities in the context of their preparation for work with gifted children, during which conditions for obtaining special competence are created. On the basis of the generalization of working experience, the pedagogical conditions of its successful organization in teaching the basic disciplines are highlighted.

Keywords: talent, creativity, gifted children, preparation of teachers for the development of gifted children.

Постановка проблеми. Підвищення якості вітчизняної вищої педагогічної освіти відповідно до європейських стандартів зумовлює переосмислення парадигми і використання інтерактивних технологій підготовки студентів до професійної діяльності. Необхідно переглянути традиційну орієнтованість організації освітнього процесу ЗВО на вироблення в бакалаврів / магістрів готовності до роботи з так званою «типовою дитиною», розвиток якої відповідає умовній віковій нормі. З огляду на це, потребують коригування програми фахових дисциплін, зміна їх мети і завдань відповідно до компетентнісного й діяльнісного підходів. Серед результатів засвоєння змісту психолого-педагогічних дисциплін варто зробити акцент на виробленні в майбутніх вихователів здатності виявляти у дітей прояви різних видів обдарованості та створювати сприятливу індивідуальну траєкторію для розвитку їхніх загальних і спеціальних здібностей.

З огляду на це, вважаємо підготовку майбутніх педагогів до розвитку обдарованості дітей окремим напрямом професійної педагогіки, реалізація якого потребує обґрунтування організаційно-педагогічних умов розвитку в майбутніх фахівців психолого-педагогічного профілю спеціальних компетентностей. Забезпечуючи системність і наступність у підготовці здобувачів вищої освіти до такого виду професійної діяльності, необхідно започатковувати її вже в роботі зі студентами спеціальності «Дошкільна освіта».

Основні дослідницькі питання. Аналіз вітчизняної системи вищої педагогічної освіти дозволив нам [2] виділити протиріччя, більшість з яких поки ще залишаються невирішеними. Зокрема, особливої уваги потребує усунення невідповідності між необхідністю забезпечення педагогічного супроводу обдарованих дітей і відсутністю підготовлених фахівців відповідного профілю. Професійне знання, які набувають майбутні педагоги, не вирішують проблему підготовки до роботи з обдарованими дітьми та тільки імпліцитно представлені в її змісті. Вища школа лише перманентно готує студентів до роботи з обдарованими особистостями. У більшості педагогічних

вишів ще не введені спеціальні курси і програми, не здійснено «теоретико-методичну імплементацію» в зміст психолого-педагогічних дисциплін тем і питань, вивчення яких забезпечить студентам можливість опанувати спеціальної компетентністю для здійснення цього напрямку професійної діяльності.

Одним із способів усунення названих проблем є організація квазіпрофесійної діяльності майбутніх вихователів на різних етапах освітнього процесу. За твердженням А.Вербицького [1], *квазіпрофесійна діяльність* – це форма організації навчально-пізнавальної діяльності студентів у контекстному навчанні, що об'єднує в собі ознаки навчальної та майбутньої професійної діяльності. Суть її полягає в тому, що за допомогою мови навчальної інформації в ЗВО (під час практичних занять, позааудиторній роботі з психолого-педагогічних дисциплін, у наукових гуртках тощо) моделюються умови, зміст і динаміка виробничого процесу (система освіти – сфера духовного виробництва), відносини зайнятих у цьому процесі людей. Найбільш повно квазіпрофесійна діяльність розкривається в діловій грі, яка відтворює предметний, соціальний і психологічний зміст реальної професійної діяльності фахівця, задає цілісний контекст його діяльності [1, с. 72].

У педагогіці вищої школи (А.Вербицький, О.Дубасенюк, К.Кутій, В.Каплінський, Н.Лазаренко, Л.Міщик, П.Щербань та ін.) ділова гра вважається і формою, й інтерактивним методом, в основі якої моделювання реальних ситуацій, відтворення подій, явищ як і в будь-якому виді гри. Вона диференціюється також як групова вправа, під час якої перед студентами ставиться завдання знайти спільне рішення педагогічної ситуації / задачі в змодельованих / штучно створених умовах.

У контексті підготовки майбутніх педагогів до розвитку обдарованості дітей необхідно використовувати ділові ігри системно на практичних заняттях і в позааудиторній роботі, що сприятиме набуттю ними спеціальних здатностей:

– творчо використовувати психолого-педагогічні знання з теорії обдарованості в умовах, наближених до реального освітнього процесу;

– аналізувати педагогічні завдання та ситуації, пов’язані з розвитком і вихованням обдарованих дітей, шукати альтернативні варіанти їх вирішення;

–швидко орієнтуватися й адаптуватися в нових педагогічних ситуаціях, мобільно реагувати на них і оперативно їх вирішувати;

–моделювати індивідуальну траєкторію розвитку дитини з проявами обдарованості та розробляти програму її створення;

–підбирати методи, прийоми і сучасні технології для розвитку здібностей і обдарованості дітей, інтерактивні технології для підвищення суб’єктності самої обдарованої дитини в процесі розгортання її творчих потенціалів;

–використовувати доступні та шукати додаткові ресурси (матеріальні, фінансові, інтелектуальні та ін.) у процесі підготовки ділової гри;

–творчо й оригінально виконувати індивідуальні завдання, проекти, презентувати результати своєї діяльності в ході підготовки до роботи з обдарованими дітьми в умовах ЗВО;

–взаємодіяти з одногрупниками, студентами інших курсів і спеціальностей, викладачами, педагогами-практиками та іншими учасниками ділової гри у процесі розв’язання проблеми, виконання завдань і доручень;

–здійснювати самодіагностику рівня розвитку творчого потенціалу, сформованості професійно-педагогічних якостей на всіх етапах професійної освіти та в педагогічній діяльності;

–оцінювати й аналізувати результативність проведеної розвитково-виховної роботи з обдарованими дітьми, ефективність використаних педагогічних технологій і методів;

–проводити педагогічну рефлексію та оцінювати рівень підготовленості до роботи з обдарованими дітьми;

моделювати й реалізовувати програму власного професійного та індивідуального вдосконалення [3].

Апелюючи до праць учених з проблеми використання ділових ігор в квазіпрофесійній підготовці [1; 4; 5; 7 та ін.] і узагальнюючи власний досвід роботи щодо їх використання на практичних заняттях [2; 3; 6], виділимо організаційно-педагогічні умов їх успішної організації:

- систематичне використання ділової ігри у викладанні фахових дисциплін, починаючи з першого курсу навчання в ЗВО;

- детальна розробка «дизайну гри» і дотримання алгоритму її організації;

- використання різних видів ділових ігор залежно від завдань щодо підготовки педагогів обдарованих дітей, поступове їх ускладнення;

- добір для змісту ділової гри різних видів педагогічних ситуацій: реальних – з освітньої практики, уявних / фантастичних – з минулого та майбутнього;

- реалізація колективного творчого підходу на всіх етапах організації ділової ігри;

- оптимальне поєднання підготовчої роботи та імпровізації під час проведення ділової гри;

- підвищення мотивації та суб'єктності майбутніх педагогів у діловій грі через моделювання ситуацій успіху, спрямованих на розв’язання творчо-пізнавальних завдань різного рівня складності;

- забезпечення багатовекторної взаємодії педагога і студентів академічної групи на різних етапах організації ділової гри;

- поступова міна позиції викладача в процесі систематичного використання ділових ігор, спрямована на підвищення збільшення суб’єктності студентів;

- постійне розширення кола учасників ділової гри «викладач – академічна група»;

- проведення рефлексії як обов'язкового заключного етапу ділової гри.

Можливі декілька варіантів використання ділових ігор під час викладання педагогічних дисциплін у контексті підготовки майбутніх педагогів до роботи з обдарованими дітьми, як:

–методу активізації студентів під час лекційних занять: на початку чи в кінці лекції;

– інтерактивного методу, який займає частину практичного заняття (на початкових етапах підготовки майбутніх педагогів -1-2 курс бакалавріату);

– форми проведення практичного заняття / заняття наукового гуртка / заліку / частини екзамену (на 3-4 курсах бакалавріату та в магістратурі);

– виду індивідуального творчого завдання, яке виконується в малих групах а або в підгрупах.

Методи дослідження/ дослідницькі інструменти. З метою виявлення ставлення студентів до використання ділових ігор під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін в цілому і процесі їх підготовки до роботи з обдарованими дітьми зокрема було сплановано пілотне дослідження. Для цього була розроблена і проведена спеціальна анкета «Студент: учасник ділової гри або пасивний спостерігач». Респондентами були обрані студенти 3-4-го курсу бакалавріату спеціальності «Дошкільна освіта» денної та заочної форм навчання Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, всього 96 осіб. Орієнтація на таку вибірку була зумовлена тим, що підготовку майбутніх фахівців психолого-педагогічного профілю необхідно починати з вихователів ЗДО, працівників першої складової системи освіти. У дошкільному віці вже проглядаються прояви дитячої обдарованості, які педагог повинен своєчасно побачити і створити належні умови для їх розвитку. Наслідком відсутності діагностики здібностей в ранньому дитинстві може стати упущення сенситивних періодів для їх розвитку, а відповідно - «втрата обдарованої дитини».

Висновки, результати. Обробка результатів опитування показало суперечність. З одного боку, як позитив відзначимо, що більшість опитаних (65,6%) позитивно-активно ставляться до використання ділових ігор у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін, вважаючи їх «інноваційними, цікавими, живими, творчими, що сприяють підвищенню активності студентів, мотивації до педагогічної діяльності в цілому і конкретної теми зокрема, розвитку важливих професійно-педагогічних якостей». Вони також висловили готовність брати активну участь у їх підготовці та проведенні, виявили бажання брати на себе провідні ролі.

З другого боку, визначаючи ступінь своєї активності в ході організації гри, виявили бажання виконувати головні ролі - 9,4% майбутніх вихователів;

створювати режисуру, сценарій, координувати дії учасників гри - 11,5%; брати участь в грі на всіх етапах її організації, виконувати всі доручення, необхідні для успішного проведення - 12,5%. Вважаємо, що ці студенти, незважаючи на деякі відмінності відповідей, мають позитивно-активну позицію по відношенню до ділових ігор і допускаємо, що в процесі їх організації вони проявлять високий рівень суб'єктності. Підсумовуючи кількість отриманих відповідей, порівнюючи їх з результатами відповідей на перше питання анкети, ми отримали більш низький результат позитивно-активної позиції майбутніх педагогів до ділових ігор. Тільки 33,4% опитаних студентів готові брати активну участь в тій чи іншій ролі в грі, що приблизно на половину менше порівняно з відповідями на попереднє запитання. Відповідно більшу кількість студентів (55,2%) ми віднесли до позитивно-пасивної позиції, оскільки вони вважали за краще виконувати «технічну роботу» (підготовка приміщення, виготовлення атрибутів і наочності, комп'ютерне забезпечення та ін.). Також нами виявлено групу студентів (11,4%), які взагалі не хотіли брати участь у діловій грі, а бути «групою підтримки», «глядачами», або ж стати її учасниками по крайньої необхідності, вимогу викладача / колективу.

Як бачимо, результати анкетування, аналіз відповідей майбутніх педагогів в цілому показали їх вмотивованість на участь в ділових іграх а, відповідно, необхідність використання такого активного методу в підготовці до роботи з обдарованими дітьми.

Отже, на сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти її важливим напрямом вважаємо здійснення підготовки майбутніх фахівців психолого-педагогічного профілю до роботи з обдарованими дітьми. Педагог обдарованих дітей має володіти низкою специфічних якостей, для формування яких доречно використовувати можливості квазіпрофесійної діяльності студентів під час вивчення фахових дисциплін. Одним з варіантів організації такого виду діяльності є ділова гра, яка передбачає моделювання, імітацію педагогічних ситуацій і пошук оптимальних способів їх розв’язання. Ділова гра може використовуватися з різними цілями, на всіх етапах вивчення конкретної

дисципліни та підготовки майбутніх педагогів у цілому. Ділові ігри необхідно використовувати системно й комплексно, дотримуючись низки вимог.

Використані джерела

1. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А.А. Вербицкий. – М., 1991. – 207 .
2. Демченко Е. Развитие субъектности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми / Елена Демченко, Галина Кит, Оксана Голюк, Наталья Родюк // Society, Integration, Education. Proceedings of the International Scientific Conference, May 25th-26th, 2018. – Rezekne : Rezekne Academy of Technologies, 2018. – P. 507-519.
3. Демченко Е.П. Формирование креативной компетентности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми / Е.П.Демченко, Ивета Кепуле // Молодий вчений. – 2018. – № 5.2 (57.2). – Травень. – С.28-35.
4. Каплінський В.В. Методика проведення практичних занять у вищій школі як важлива умова формування методичної компетентності студентів / В.В.Каплінський, Н.І.Лазаренко // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. – Сер.: Педагогіка і психологія. – Вип. 49. – Вінниця: ТОВ Нілан ЛТД, 2017. – С. 59-66.
5. Крутій К.Л. Місце інтерактивних методів навчання педагогів у здійсненні мовленнєвого розвитку дошкільників / К.Л.Крутій // Луганський Вісник. – 2004.– С. 140-143.
6. Міщик Л.І. Вступ до спеціальності «Соціальна педагогіка» : навчальний посібник / Л.І.Міщик, О.П.Демченко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. – 328 с.
7. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах / П.М. Щербань. – К.: Вища школа, 2004. – 207 с.